

Eckhart J. GILLEN

MELO PABAIGA

2018 m. spalio 18 dieną Vilniuje atidarytas Danguolės ir Viktoro Butkų iniciatyva įkurtas MO muziejus, pastatytas pagal žymaus amerikiečių architekto Danielio Libeskindo projektą. Ir muziejus, ir pirmoji jo paroda – „Visas menas – apie mus“ (veikė 2018-10-18 – 2019-03-03), kurią parengė kolekcijos sudarytoja dailėtyrininkė, Vilniaus dailės akademijos Dailės istorijos ir teorijos katedros profesorė Raminta Jurėnaitė, sulaukė didelio vilniečių dėmesio. Muziejaus atidarymas ir paroda aprašyti ir kitų šalių spaudoje; laikraštyje „Tagesspiegel“ šį ypatingą įvykį pristatė garsus vokiečių dailėtyrininkas ir parodų kuratorius Eckhartas J. GILLENAS.

THE END OF LIES

The MO museum, founded by Danguolė and Viktoras Butkus, and designed by the famous American architect Daniel Libeskind, opened in Vilnius on 18 October 2018. It attracted thousands of visitors with its first exhibition „All Art is about Us“ (from 18 October 2018 to 3 March 2019), curated by Raminta Jurėnaitė, a professor of art history and theory at Vilnius Academy of Art, who is also the chief compiler of the museum's collection. The opening of the museum and its inaugural exhibition were covered in the foreign cultural press. This special event was also described by the famous German art critic and curator Eckhart J. GILLEN in the newspaper Tagesspiegel.

Daniel LIBESKIND. MO muziejus. Eksterjeras.
MO muziejus, Hufton + Crow Photography

Nelyg plati banginio ryklė Vilniaus sostinėje publikai atsiveria naujas Modernaus meno muziejus, kuris nuo atidarymo 2018 metų spalį traukia minias žmonių.

Žydų muziejumi Berlyne revoliuciją muziejinėje architektūroje sukėlęs Danielis Liebeskindas plačiu frontu perkerata pastatą laiptų maršu, „įtekančiu“ į viršutinę terasą. Interjere elegantiški sraigtiniai laiptai vestibulio holą sujungia su parodų salėmis.

Didelių apimčių architektūra savo linijomis puikiai įsilieja į smulkiai skaidytą Vilniaus senamiesčio struktūrą. 1994 metais Vilniaus senamiestis buvo paskelbtas UNESCO kultūros paveldu – su gotikinėmis ir barokinėmis bažnyčiomis ir sinagoga, jis buvo vadinamas Šiaurės Jeruzale ir pastaraisiais metais išgyvena renesansą.

Neįprasto muziejaus iniciatoriai yra Viktoras Butkus ir jo žmona Danguolė Butkienė. Lygiai prieš dešimt metų jie pradėjo kolekcionuoti lietuvišką meną. Finansinį pagrindą chemijos mokslų daktaras Viktoras Butkus sukaupė, amerikiečių biotechnologijos koncernui pardavęs savo įmonę „Fermentas“. Fundatoriams apsisprendus pasitelkti kuratorę, meno istorikę, Vilniaus dailės akademijos profesorę Ramintą Jurėnaitę, muziejaus kolekcija ir pats muziejus surado savo širdį ir sielą.

Lietuvių meno scenoje Jurėnaitė turi puikius ryšius ir yra pelniusi menininkų pasitikėjimą, daug jaunesnės kartos kūrėjų buvo jos studentai. Kolekcininkams ji pagrindė muziejaus koncepciją, išnaudodama po 1990 metų, jų kraštui atgavus nepriklausomybę, paliktą valstybinių muziejų ir ypač Nacionalinės galerijos paliktą vakuumą. Nuo atšilimo pradžios paskutiniaisiais septintojo dešimtmečio metais sukurti kūriniai, kuriuose dailininkai, išsivadavę nuo prievartinio socrealizmo, tyrinėjo naujas laisvės galimybes, tuomet nebuvo net perkami. Jie liko dirbtuvėse ir tik retsykais buvo rodomi butuose ar nedidelėse galerijose. Naujoji valstybė apie šiuos kūrinius per mažai žinojo ir per mažai jais domėjosi. Taip pat stokota lėšų išgyti tokią pribloškiančią nuo oficialių normų nukrypusio meno panoramą, kuri dabar suformuota dėka privačios iniciatyvos. Todėl šiandien stebina ne Nacionalinė galerija šiauriniame Neries upės krante, o Modernaus meno muziejus. Lankytojas iš Vakarų nesitikėjo tik apie tris milijonus gyventojų turinčioje šalyje rasti tokį meninių braižų ir motyvų turtingumą.

Su šūkiu „Visas menas apie mus“ paveikslai, skulptūros, fotografijos ir filmai rodomi keturiuose paralelinėse sekcijose, paskirtose abstrakcijai, istorijos ir dabarties dramoms bei mitams, kasdienybei ir kontrolės praradimui sparčiai besikeičiančioje realybėje.

Visus šiuos kūrinius jungia egzistencinė reakcija į melagingą sovietinės tikrovės nušvietimą. Vietoje to siūlomas laisvas žvilgsnis į lietuvių kasdienybę, kurią viešpataujantis sovietinis režimas bandė „harmonizuoti“ socialistiniame kolektyve.

Mes supriešinami su svetimu, skurdžiu ir ritualizuotu pasauliu, nuasmeninančios sovietinės kultūros įkaitų žymėmis.

Niūrų praeinančią laiką iki pat išsilaisvinimo per dainuojančiąją revoliuciją su kritiška distancija ir gilia užuojauta amžininkams dokumentuoja Antanas Sutkus. Jaunesnės kartos menininkai mums atveria akis į dviprasmišką postsocialistinių šalių kasdienybę ir į transformacijos proceso aspektus. Jie priešinasi viską suryjančiai medijų ir vartotojiškumo visuomenei, kurioje istorija taip pat paverčiama ženklu ant marškinėlių ar popmuzika.

Nė vienas iš dailininkų neapgailėstauja dėl „didžiosios utopijos“ pabaigos. Kaip tik 1990-ųjų lūžis leido sugrįžti prie istorijos analizės. Forsuotam sovietizmui priešpriešinama intensyvi naujosios istorijos analizė. Vienas miesto restauratorius Klaipėdoje aiškino: „Mes gyvenome be istorijos“.

Tik savo istorijos procesų, tokių kaip trėmimai į Sibirą ir nuo 1944-ųjų vykusį intensyvi rusifikacija, pažinimas menininkams sudaro galimybę suvokti savo kilmę bei kultūrinę tapatybę ir rasti savo vietą daugiakalbėje Europoje.

Keliomis prievartinėmis bangomis visuomenės elitas buvo ištremtas į Gulagą, daugelis mirė vežami gyvulinuose vagonuose. Mes tampame atviros paieškos liudininkais, o ši paieška skatina laukti dar daugelio reikšmingų kūrinių.

Eckhart J. GILLEN

Iš vokiečių kalbos vertė **Kristupas ŠEPKUS**

Versta iš: Eckhart J. GILLEN. Das Ende der Lügen / Neuer Anziehungspunkt in Vilnius: Daniel Libeskind hat ein Museum für Kunst seit 1960 gebaut. – Tagesspiegel: 5. Februar 2019, Nr. 23730, S. 20.

Parodos „Visas menas – apie mus“ ekspozicijos fragmentas. Kuratorė – Raminta Jurėnaitė. 2018. Ryčio ŠEŠKAIČIO nuotrauka

Daniel LIBESKIND. MO muziejus. Interjeras.
MO muziejus, *Hufton + Crow Photography*

